

воєнного стану - REAct. *REAct (Rights – Evidence – Actions / Права – Доказательства – Действия)*. URL: <https://react-aph.org/uk/osoblyvosti-organizacziyi-nadannya-soczialnyh-poslug-pid-chas-voennogo-stanu/> (дата звернення: 05.05.2024).

4. Про внесення змін до деяких законів України щодо надання соціальних послуг у разі введення надзвичайного або воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях : Закон України від 14.04.2022 р. № 2193-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2193-20#Text> (дата звернення: 05.05.2024).

5. Про соціальні послуги : Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII : станом на 31 груд. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (дата звернення: 05.05.2024).

6. Смирнов І. Особливості надання соціальних послуг в територіальних громадах в умовах війни. *Публічне управління і адміністрування*. 2022. № 3 (77).

Богдана ТОМИЧ

здобувачка освітньо-професійної програми «Менеджмент»
Західноукраїнського національного університету
Науковий керівник – к.е.н., доцент, доцент кафедри
менеджменту, публічного управління та персоналу, ЗУНУ
Тамара ПОПОВИЧ

ІНСТИТУТ БАНКРУТСТВА В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

В умовах нестабільного розвитку вітчизняної економіки, наростання кризи неплатоспроможності та поглиблення впливу дестабілізуючих факторів зовнішнього середовища на діяльність підприємств усіх секторів економіки України спостерігається зростання ризиків виникнення банкрутства.

Вважається, що термін «банкрутство» походить від італійського «bancorotto» – «розбитий банк». В англійських країнах для визначення стану боржника, пов'язаного із неможливістю виконувати свої зобов'язання, зазвичай послуговуються терміном «insolvency» – «неспроможність». Водночас, більшість країн світу найчастіше використовують термін «банкрутство» – «bankruptcy». Чинне законодавство України з питань банкрутства, а саме Кодекс

України з процедур банкрутства вказує на те, що термінологія окрім поняття «банкрутство» містить ще й таке поняття, як «неплатоспроможність», під якою в кодексі розуміється «неспроможність боржника виконати після настання встановленого строку грошові зобов'язання перед кредиторами не інакше, як через застосування процедур, передбачених Кодексом» [1]. Виходячи з цього визначення, можна відзначити, що спочатку виникає неплатоспроможність боржника, а потім за наявності певних умов (неможливості відновлення платоспроможності та задоволення вимог кредиторів) – банкрутство.

Повномасштабна війна в Україні суттєво вплинула на діяльність підприємств, спричинивши значне збільшення кількості підприємств, які стикнулися з ризиком банкрутства або вже переживають фінансовий колапс через обставини, що перебувають поза їх контролем. Підприємства, що розташовані у прифронтових територіях, змушені були припинити свою діяльність, внаслідок чого вони втратили свої активи, ринки збуту та постачальників. Це призвело до релокації бізнесу, а в деяких випадках і до настання банкрутства.

Вплив воєнного стану на ймовірність банкрутства проявляється в наступних аспектах. По-перше, початок воєнних дій безпосередньо впливає на функціонування як підприємств, так і економіки країни в цілому. Це зумовлено переходом економіки на воєнні рейки, що відбувається відповідно до указу Президента України. По-друге, активні воєнні дії спричинили масову міграцію та мобілізацію працездатних громадян, що істотно змінило динаміку попиту та пропозиції на українському ринку [2]. Це призвело до скорочення кількості доступних робочих місць, впливаючи на економічну стабільність. Інфляція та втрата виробничих потужностей в окупованих територіях також сприяли збільшенню безробіття. Водночас, ці зміни вимагають адаптації економіки до нових умов, зокрема шляхом розвитку альтернативних галузей та підтримки внутрішнього виробництва. По-третє, введення воєнного стану та активні воєнні дії призводять до зростання фінансового ризику та підприємницького ризику, а також загрози втрати майна суб'єктів господарювання. Важливо розуміти, що воєнні дії негативно впливають на фізичні активи підприємств. У прифронтових та частково окупованих регіонах близько 45% підприємств перебувають під загрозою знищення у первинному секторі (сільське господарство та видобуток), 35% – у

вторинному секторі (заводи, фабрики, промислове виробництво), і 37% – у третинному секторі (послуги) [3].

Крім основної небезпеки, яка наразі існує для українських бізнес-структур у вигляді зовнішніх воєнних загроз, існують також інші фактори, що можуть підірвати фінансову стійкість компаній. Це включає в себе внутрішні ризики, пов'язані з управлінням та операційною діяльністю, а також галузеві ризики, які виникають через зміни в економічному середовищі та ринкових умовах. Додатково, підприємства можуть зіткнутися з ризиками, пов'язаними з ліквідністю, та ринковими коливаннями, які вимагають гнучкості та ефективного ризик-менеджменту для забезпечення довгострокової виживаності [4].

Інститут банкрутства в Україні стикнувся із новими викликами, пов'язаними із воєнним станом, так збанкрутілі від агресії нападника підприємства цілком справедливо вимагають відшкодування збитків за рахунок країни-агресора. Однак, наразі ні в нашій державі, ні на міжнародному рівні не сформовано механізму відшкодування, що призводить до необхідності суб'єктам підприємництва самостійно вирішувати свої фінансово-економічні проблеми.

Ефективний ризик-менеджмент вимагає глибокого аналізу зовнішніх та внутрішніх факторів, які можуть вплинути на стабільність підприємства. Це включає ретельне вивчення фінансового стану компанії, ринкових тенденцій, конкурентного середовища, а також здатності швидко адаптуватися до змін. На сьогоднішній день типовою для багатьох підприємств є проблема неефективного управління ризиками (запізніле їх ідентифікування та нейтралізація) та оперативного виявлення і використання додаткових шансів поліпшення діяльності, наслідком чого може бути зменшення потенціалу розвитку та фінансова криза.

Ключовим елементом є також розробка плану дій на випадок непередбачених обставин, що дозволить мінімізувати потенційні збитки та забезпечити продовження діяльності. Профілактика банкрутства включає в себе впровадження цілісної системи прогнозування та визначення можливості банкрутства підприємства. Ця система передбачає:

- Моніторинг діяльності підприємства. Постійне відстеження фінансово-господарської діяльності підприємства та середовища, в якому воно працює, на мікро- та макрорівнях.

- Виявлення потенційних загроз. Визначення основних

внутрішніх та зовнішніх факторів, які можуть спричинити банкрутство.

– Діагностування ймовірності банкрутства. Виявлення негативних тенденцій розвитку, критичних відхилень за допомогою експрес-діагностики та фундаментальної діагностики.

– Раннє попередження та реагування. Своєчасне інформування керівництва про потенційні загрози та ризики

– Прогнозування майбутнього стану підприємства. Визначення можливих кількісних і якісних змін стану підприємства в майбутньому, а також альтернативних способів досягнення очікуваного стану.

– Стратегічне планування. Конкретизація стратегії підприємства та досягнення сформульованих цілей на основі використання наявних переваг і створення нових.

– Запобігання банкрутству передбачає виконання комплексу заходів, які підвищують рівень діяльності підприємства та його шанси на «виживання» в передкризових умовах розвитку, а також сприяють недопущенню до критичного стану діяльності підприємства, і як наслідок, до банкрутства [5]. Запобігання банкрутству є складним процесом, який потребує комплексного підходу та значних зусиль. Шляхи запобігання банкрутству підприємств повинні бути частиною комплексного підходу до управління підприємством, що включає постійний моніторинг фінансового стану та готовність до швидкої реакції на зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі

Список використаних джерел

1. Кодекс України з процедур банкрутства. 2019. № 19.
2. Верещагіна К. А. Банкрутство суб'єктів господарювання, майно (активи) яких розташовані на тимчасово окупованих територіях України. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2023. № 2.
3. Сташук О. І., Шостак А. Д., Бублик Д. В. Банкрутство підприємств в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. № 4.
4. Степанко О. В., Волкова Н. І. Прогнозування ризику настання банкрутства на підприємстві. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2022. № 2.
5. Кривов'язюк І. В. Антикризове управління підприємством : навчальний посібник. 3-тє видання, доповн. і переробл. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2020. 396 с.